

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

-

Arvioidut kustannusvaikutukset

-

Muut vaikutukset

-

Aikataulu ja siirtymäajat

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tehyn lausunto henkilötunnuksen uudistamista selvittäneen työryhmän raportista

Työryhmäraportissa nostetaan esille useita argumentteja sille, että henkilötunnuksia tulee tulevaisuudessa uudistaa. Se, että henkilötunnus olisi jatkossa sukupuoli- ja syntymäaikaneutraali, on kansalaisten yksityisyyden, tietosuojan ja identiteetinsuojan näkökulmasta perusteltu muutos. Sukupuolineutraali tunnus helpottaisi erityisesti sukupuoleltaan muuhun kuin binääriin jaotteluun perustavien henkilöiden sekä transihmisten elämää ja näin ollen se vähentäisi mielenterveyden ongelmia. Kokonaisuudistukseen voi kuitenkin liittyä haasteita sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden näkökulmasta, joita pitäisi vielä selvittää ennen uudistuksen käynnistämistä.

Uudenmuotoinen henkilötunnus korvaisi tällä hetkellä käytössä olevat nykymalliset henkilötunnukset vuonna 2023 alkavan siirtymäajan jälkeen. Uudistustyön kustannukset ovat kuitenkin vielä osin arvioimatta, varsinkin yksityissektorin osalta. Kokonaisuutena kustannus tulee olemaan kansantalouden tasolla merkittävä, joidenkin esitettyjen arvioiden mukaan jopa miljardiluokkaa. Koronaepidemian negatiiviset talousvaikutukset tulevat olemaan suuria ja mahdollisesti myös pitkäaikaisia. Tämän vuoksi uudistuksen aikataulu tulee arvioida uudelleen.

Henkilötunnusuudistuksen vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioille ovat vielä arvioimatta. Tehy näkee erittäin tärkeänä sen, että osana uudistukseen valmistautumista teetetään riittävän laaja selvitys, jossa arvioidaan se, millä aikataululla henkilötunnuksen uudistamisen aiheuttamat muutokset voitaisiin tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon eri tietojärjestelmiin ja potilastietojärjestelmiin (mukaan lukien Kanta-arkisto), kuinka paljon tämä uudistustyö vaatisi henkilöresursseja ja kuinka paljon muutostyöt tulisivat aiheuttamaan kustannuksia sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

Terveydenhuollossa ympäri maan on käytössä lukuisia potilastietojärjestelmiä. Pelkästään pääkaupunkiseudun terveydenhuollon organisaatioissa on käytössä satoja erilaisia tietojärjestelmiä. Muutos aiheuttaisi paljon työtä esimerkiksi tietojärjestelmien välisten integraatioiden osalta. Asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotia otetaan parhaillaan käyttöön esimerkiksi HUS:ssa. Apotin kehityksen ja käyttöönoton kanssa uudistusta ei enää ehditä tehdä. Tämä tulee huomioida kustannuksia ja uudistuksen vaatimaa työmäärää arvioitaessa.

Tieto sukupuolesta tai iästä on usein irrelevantti sen tarkoituksen kannalta, johon henkilötunnusta nykyisin tarvitaan. Muutos voi kuitenkin aiheuttaa joitakin ongelmia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa potilas tai asiakas tunnistetaan.

Erilaisten tutkimusten, toimenpiteiden lääkehoidon toteutuksen ja sekä näytteenoton ja kuvantamisen yhteydessä potilaan/asiakkaan henkilöllisyys tarkistetaan kysymällä henkilötunnusta ja/tai tarkistamalla se esimerkiksi potilasrannekkeesta tai Kela-kortista. Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei pysty päättämään tunnistustilanteessa henkilötunnuksesta ikää tai sukupuolta, se voi joissakin tilanteissa vaikeuttaa asiointitapahtumassa tapahtuvaa fyysistä tunnistamista. Jossakin päivystyksellisissä tilanteissa voi olla tarpeen saada nopeasti selville, onko henkilö alaikäinen vai ei. Väestörekisteritiedot eivät ole kaikissa päivystyksellisissä tilanteissa saatavilla.

Tarve viranomaisen vahvistamalle henkilöllisyydelle ja henkilöön liittyvälle tiedolle on suuri sosiaali- ja terveydenhuollon sektoreilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmissä olisi tarpeen tallentaa ikää ja sukupuolta koskeva tieto erikseen. Esimerkiksi laboratoriojärjestelmät poimivat nykyisestä henkilötunnuksesta ikä- ja sukupuolitiedon. Kumpaakin tietoa tarvitaan monesti jo näytteiden analysointivaiheessa ja viimeistään vastausvaiheessa. Laboratorioiden tietojärjestelmiin tarvitaan muutoksia, jos uudesta henkilötunnuksesta näitä tietoja ei automaattisesti saa.

Osa vanhemmista potilas- ja asiakastiedoista on paperidokumentteina, joka voi vaikeuttaa tulevaisuudessa tietojen yhdistämistä, jos nykyisin käytössä olevat henkilötunnukset muuttuvat. On erittäin tärkeää, että vanhat henkilötunnukset säilyttäisiin eri järjestelmissä rinnakkain uusien tunnisteiden kanssa.

Lisäksi tulee arvioida uudistuksen vaikutukset potilaiden ja asiakkaiden näkökulmasta. Esimerkiksi muistisairautta tai muita erilaisia aivosairauksia sairastavien henkilöiden voi olla vaikea muistaa uudenlaista henkilötunnusta silloin, kun he asioivat palveluissa tai ovat hoidossa.

Potilasturvallisuuden näkökulmasta olisi tärkeää selvittää se, olisiko nopeammalla aikataululla mahdollista korjata moninkertaisten henkilötunnusten ongelma terveydenhuollon palveluissa. Potilasturvallisuus vaarantuu esimerkiksi tilanteessa, jossa potilas on ensin yhdellä virallisella henkilötunnuksella hoidossa keskussairaalassa ja tämän jälkeen siirtyy perusterveydenhuoltoon jatkohoitoon, ja eri hoitoyksiköiden järjestelmässä kyseisellä henkilöllä on eri henkilötunnus.

Mahdollisuus saada henkilötunnus parantaa turvapaikanhakijoiden ja paperittomien ihmisten turvaa ja mahdollisuutta integroitua yhteiskuntaan.

Lausunto on valmisteltu yhteistyössä Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöjen Suomen Bioanalyttikoliitto ry:n, Suomen Kätilöliitto ry:n, Suomen Röntgenhoitajaliitto ry:n ja Suomen sairaanhoitajaliitto ry:n kanssa.

Flinkman Mervi
Tehy ry